

КЪРТ ВОНЕГЪТ БИАФРА: ЕДИН ПРЕДАДЕН НАРОД

Превод от английски: Владимир Германов, 2000

chitanka.info

Има „Кралство Биафра“ на някои по-стари карти, направени от ранните бели изследователи на западното крайбрежие на Африка. Сега никой не знае със сигурност какво е било това кралство — какви са били законите му, изкуствата или оръдията на труда. За кралете и кралиците не са оцелели легенди.

Що се отнася за „Република Биафра“, знаем много. Това е страна с повече население от Ирландия и Норвегия, взети заедно. Тя се обявява за независима на 30 май 1967 година. На 17 януари 1970 година се предава безусловно на Нигерия — страната, от която е опитала да се откъсне. Имала е малко приятели на този свят, а сред активните ѝ врагове са били Русия и Великобритания. Враговете ѝ са наричали народа ѝ, с удоволствие, „племе“.

Ама че племе.

Хората на Биафра са предимно християни. Говорят английски мелодично, а икономиката им е следната — свободно предприемачество в малки градчета. Нямащата стойност национална валута е била зачитана до самия край.

Мелодията на националния химн на Биафра е „Финландия“ от Ян Сибелиус. Екваториална Биафра се е възхищавала на арктическа Финландия, защото финландците са извоювали и защитили свободата си, въпреки зловещите шансове против тях.

Биафра загуби свободата си, разбира се, а аз се оказах в центъра на всичко това, когато всичките ѝ фронтове рухнаха. Летях дотам от Габон, на 3 януари, заедно с чували царевица, боб и мляко на прах, на борда на затъмнен DC-6, нает от „Каритас“ — католическата организация за оказване на помощ. Летях назад четири нощи след това на DC-4, нает от френския Червен кръст. Това беше последният самолет, напуснал Биафра, без по него да стрелят.

Докато бях в Биафра, гледах една пиеса, която изразяваше духовното състояние на хората в края. Действието се развиваше в древността, в дома на един лечител. Луната не се бе появявала много месеци и реколтата бе провалена. Вече нямаше какво да се яде. Направиха жертвоприношение на богинята на плодородието, но жертвата не беше приета. Богинята изтъкна причината — хората не са достатъчно всеотдайни и храбри.

Преди да започне представлението, беше изпълнен националният химн, на древна маримба. Стори ми се вероятно на подобни маримби

да са свирели в двора на биафрийските крале. Чернокожият мъж, който свиреше, бе гол до кръста. Клекна на сцената. Беше композитор. Освен това бе защитил докторска степен в Лондонската школа по икономика.

Ама че племе.

* * *

Заминах за Биафра с още един романист, моят стар приятел Ванс Буржели, и с госпожица Мириам Рейк, която щеше да е наш водач. Тя оглавяваше комитета за защита на Биафра, който вече бе завел няколко американски писатели в Биафра. Тя щеше да плати пътните ни разноски.

Срещнах я за първи път на летище „Кенеди“. Щяхме да летим до Париж заедно. Беше 1 януари. Почерпих я едно питие, макар че тя възрази, че трябвало да плати комитетът, а аз научих, че имала докторат по английска литература. Освен това беше пианистка и дъщеря на Теодор Рейк — известен психоаналитик.

Баща ѝ бе починал три дни преди това.

Казах на Мириам колко съжалявам за баща ѝ и колко харесвам една от книгите му — „Да слушаме с третото ухо“.

Той беше тих еврейин, дошъл от Австрия, когато това е било възможно. Друга негова известна книга е „Мазохизмът у съвременния човек“.

После поисках да ми разкаже нещо повече за комитета, чийто гост бях, а тя призна, че комитетът е тя. Комитет от един човек. Мириам е висока, хубава жена, между другото, на трийсет и три. Обясни ми, че е основала този комитет, защото ѝ дошло до гуша от другите американски организации, които помагали на Биафра. Тези организации били пълни с хора, просмукани от вина, каза ми тя. Опитвали да се отърват от част от тази вина чрез сантиментална благотворителност. Що се отнася за нея, именно величието на народа на Биафра я вдъхновявало, не тежкото му положение.

Надяваше се Биафра да получи оръжие от някого — последните модели машини за убиване.

Заминаваше за Биафра за трети път в рамките на година. Не се страхуваше от нищо. Ама че комитет.

Възхищавам се от Мириам, макар и да не съм ѝ благодарен за пътуването, което ми осигури. Беше нещо като безплатна екскурзия до Аушвиц, когато печите работят на пълен капацитет. Сега се чувствам гадно през цялото време.

Ще следвам примера на Мириам доколкото мога. Основната ми цел няма да е да накарам читателя да зареве с изобилни сълзи, като му разказвам истории за малки негърчета, които измират като мухи, за изнасилвания, плячкосвания, убийства и всичко останало. Вместо това ще разкажа за един възхитителен народ, живял по-малко от три години.

De mortuis nil nisi bonum. Не казвай нищо за мъртвите, освен хубаво.

Попитах един биафриец колко време е съществувал народът му досега и той отговори:

— Три Коледи... И малко повече.

Той не беше гладно дете. Беше гладен човек. Беше жив скелет, но стъпваше като мъж.

С Мириам Рейк взехме Ванс Буржели от Париж, после летяхме до Габон и до Биафра. Единственият начин да се стигне до Биафра беше нощем, със самолет. В задната част на кабината имаше само осем седалки за пътници. Останалата част бе пълна с чували храна. Храната беше от Америка.

Летяхме над вода. Долу имаше руски траулери. Следяха всички самолети, които влизат в Биафра. Руснаците също помагаша по всякакви начини — даваха бомбардировачи „Илюшин“ на нигерийците, изстребители МИГ и тежка артилерия. Също и съветници, танкове, бронетранспортъри, минохвъргачки и всичко останало, както и неограничени количества амуниции.

Америка беше неутрална.

Когато приближихме единственото останало летище на Биафра, което всъщност беше част от магистрала, светлините му се запалиха. Беше секретно. Светлините приличаха на два реда светулки.

В момента, в който колелата на самолета ни докоснаха асфалта, светлините отново угаснаха и самолетът ни запали фаровете си. След малко намали скоростта, изгаси фаровете и всичко отново стана тъмно като в рог.

В тълпата около самолета имаше само две бели лица. Едното беше на отец от ордена „Светия дух“. Другото беше на някакъв лекар от френския Червен кръст. Лекарят ръководеше болница, в която се лекуваха деца, болни от куошиоркор — кошмарната болест, при която децата нямат протеин.

Отец.

Лекар.

* * *

Докато пиша, Нигерия арестува отците от „Светия дух“, които останаха до самия край с хората си в Биафра. Тези свещеници бяха предимно ирландци. Обичаха ги. Там, където са строили църкви, са строили и училища. Децата, обикновените мъже и жени смятаха, че всички бели мъже са свещеници, така че често се усмихваха на Ванс и мен и ни казваха: „Здравей, отче“.

Сега отците ги депортират завинаги. Престъплението им — състрадание по време на война.

Заведоха ни в болницата на французина на следващата сутрин, в едно пежо с шофьор. Името на селото звучеше като плач на дете: Ауо-Омама.

Казах на един образован гражданин на Биафра:

— Американците може и да не знаят много за Биафра, но знаят за децата.

— Ние сме им благодарни — отговори той, — но ми се иска да знаеха и нещо повече. Мислят, че сме умираща нация. Не сме. Ние сме енергична, модерна нация, която сега се ражда! Имаме лекари. Имаме болници. Имаме програми за здравеопазване. Ако имаме и толкова много болести, то е защото нашите врагове правят всичко с една-единствена цел — да умрем от глад.

За болестта куошиоркор — това е една много рядка болест, причинена от липсата на протеин. Лекуването ѝ не е било проблем — до блокирането на Биафра. Най-много страдат децата на бежанците, прогонени от домовете им, после по пътищата и гъсталаците, преследвани от МИГ-ове и бронирани колони. Хората на Биафра не са диваци от джунглите. Живеели са в села, били са фермери, служители,

свещеници. Нямали са оръжия за лов. Попадали отново в джунглата, те са хранили децата си с корените и плодовете, които са имали късмет да намерят. Накрая най-често срещаното меню е била водата и чистия въздух.

И така, децата започнали да боледуват от куошиоркор — вече не рядка болест.

Косите на децата стават червени. Кожата им се напуква като кожа на презрял домати. Ректумът им увисва навън. Крайниците стават като клечки за захарно петле.

В Ауо-Омама с Ванс крачехме през тълпи такива деца. Установихме, че ако отпуснем ръцете си надолу, сред децата, те се хващаха за пръстите ни — по пет на ръка. Пръстът на непознат човек, чудодейно, им позволяваше да спрат да плачат за малко.

Изведнъж връхлетя МИГ, изстреля откос, но не улучи нищо, макар че болницата беше улучвана често преди. Нашият водач предположи, че пилотът е бил източногерманец или египтянин. Попитах една медицинска сестра от какво най-много има нужда болницата.

Отговорът ѝ: храна.

* * *

Биафра имаше своя Джордж Вашингтон — в продължение на три Коледи и малко повече. Той беше и все още е, Одимегу Оджику. Подобно на Джордж Вашингтон, генерал Оджику беше един от най-заможните хора на своето място и време. Беше възпитаник на военната академия „Сандхърст“ в Англия.

Тримата прекарахме с него час. Накрая стисна ръцете ни. Благодарни ни, че сме дошли.

— Ако продължим напред, ще умрем — каза той. — Ако се върнем назад, ще умрем. Значи продължаваме напред.

Беше с десет години по-млад от Ванс и мен. Стори ми се абсолютно чаровен. Сега много хора му се подиграват. Те мислят, че е трябвало да умре с войниците.

Може би е така.

Ако бе умрял, щеше да е още един труп от милионите.

Когато го срещнахме, беше спокоен, едър мъж. Пушеше непрекъснато. Цигарите в Биафра струваха майка си и баща си. Носеше маскировъчна униформа, макар че седеше в хладна всекидневна, на удобно кресло.

— Трябва да ви предупредя — каза ни той, — че сме в обхвата на артилерията им.

Хуморът му беше черен, защото всичко наоколо се разпадаше покрай обаятелността и спокойната му самоувереност. Хуморът му бе великолепен.

По-късно, когато се срещнахме с първия му заместник, генерал Филип Ефион, той също се оказа черен хуморист. Ванс отбеляза:

— Ефион *трябва* да е първи заместник. Той е вторият най-забавен човек в Биафра.

Шеги.

В един момент Мириам се подразни от нещата, които говоря, и се обади:

— Не можеш да си отвориш устата, без да се пошегуваш. — Каза го презрително.

Така беше. Шегите бяха моята реакция на нещастията, против които не можех да направя нищо. Шегите на Оджику и Ефион бяха свързани с престъплението, заради което хората на Биафра бяха подложени на наказание от толкова много нации. Престъплението — опитвах се самите те да станат нация.

— Наричат ни точка на картата — отбеляза генерал Оджику. — И никой не е много сигурен точно къде е тя.

В тази точка имаше 700 адвокати, 500 лекари, 300 инженери, осем милиона поети, двама първокласни романисти и Бог знае какво още — около една трета от всички чернокожи интелектуалци в цяла Африка. Ама че точка.

Тези интелектуалци преди време били пръснати из цяла Нигерия, където им завиждали и ги подлагали на линчове и кланета. И те се оттеглили в родната си земя, точката.

Точката сега е изчезнала. Това е.

* * *

Когато се срещнахме с генерал Оджику, неговите войници влизаха в сражение с трийсет и пет куршума за карабина на човек. Повече нямаше откъде да се вземат. Със седмици преди това бяха живели само на чаша „гари“ дневно. Рецептата за приготвяне на „гари“ е следната: добавяш вода към смлян корен от касава.

Сега войниците нямаха и „гари“.

Генерал Оджику ни описа типичното нападение на нигерийците: „Обстрелват дадена позиция с артилерия двайсет и четири часа, после изпращат бронетранспортьор. Ако някой стреля по него, той се оттегля и следват още двайсет и четири часа артилерийски обстрел. Когато пехотата настъпи, води пред себе си предпазен щит от бежанци“.

Попитахме го какво става сега с бежанците, които са в ръцете на нигерийците. На тази тема той нямаше шеги. Обясни ни с оловно изражение на лицето, че мъжете, жените и децата били разделяни на три групи и отвеждани отделно.

— Какво става след това — каза той — знам колкото и вие. — Замълча за момент и довърши изречението: — С мъжете, жените и децата.

Дадоха ни отделни стаи с бани в някогашния учителски колеж в Оуери, столицата на Биафра. Градът бил завзет от нигерийците и след това, при единствената голяма победа на Биафра, били прогонени от него отново.

Заведоха ни в лагер за обучение край града. Войниците нямаха истински патрони. В имитациите на атаки, войниците викаха: „Бам!“, картеচারите викаха: „Та-та-та“.

Офицерът, който ни развеждаше наоколо, също възпитаник на „Сандхърст“, каза:

— Тази бъркотия нямаше да я има, ако не беше петролът.

Говореше за голямото нефтено поле под краката ни.

Попитахме го кой е собственик на нефта и очаквах да ми каже, че принадлежи на народа на Биафра. Но не го направи.

— Не сме го национализирали — отговори той. — Все още е собственост на „Бритиш Петролиъм“ и „Шел“.

Не беше гневен. В Биафра изобщо не попаднах на гневен човек.

Генерал Оджику ни подсказа, струва ми се, защо хората там могат да издържат толкова много, без гняв — всички те притежаваха емоционалната и духовната сила, която може да даде едно огромно

семејство. Попитахме генерала за семејството му и той ни отговори, че то се состои от три хиляди души. Самият той познаваше всички тях по име и физиономија, и репутација.

По-типичните семејства се состояха од неколкустотин души. Нямаше сиропиталища или домови за старци, нямаше социални помощи. В началото на войната не бе имало даже и програми за подпомагане на бежанците. Семејствата се грижеа за хората си — съвършено естествено.

Корените на семејствата бяха в земята. Нямаше толкова беден човек, че да не притежава градина.

Прекрасно.

Семејствата често се събираха, мъже и жени, за да гласуват по семејни въпроси. Когато започнала войната, нямало набори. Семејствата сами решавали кого да изпратят.

През по-добрите времена семејствата решавали и кого да изпратят да учи в колеж — какво да учи и къде. След това всички заделяли по нещо за дрехи, пътуване, обучение. Първият, финансиран от семејството му от началното училище до университета, бил един лекар, който завършил през 1938 година. С това започнала манията за всякакво висше образование.

Вероятно тази мания е допринесла за съдбата на Биафра много повече от всякакъв петрол. Когато Нигерия става държава, през 1960 година, образувана от две бивши британски колонии, Биафра била част от нея — и нейните хора заели най-добрите постове в индустрията, администрацията и училищата, защото били много добре образовани.

Заради това ги мразели — абсолютно естествено.

В началото Оуери беше спокоен. Трябваша ни няколко дни, за да се ориентиране — не само градът, но и цялата Биафра щеше да рухне съвсем скоро. Още когато пристигнахме, правителствените служби се готвеха да се преместят. Научих нещо — столиците могат да падат почти безшумно.

Никой не ни предупреди. Всички, с които разговаряхме, се усмихваха. Усмивката, която виждахме най-често, беше на доктор Б. Н. Уначуку, шеф на протокола в Министерството на делата. Помислете само — Биафра беше толкова зле откъм съюзници към края, че шефът на протокола нямаше какво да прави, освен да забавлява двама писатели и една учителка по английски.

Направи списък на срещите, които да проведем с министри, писатели, преподаватели и така нататък. Всяка сутрин ни изпращаше кола с шофьор и придружител. Тогава разбрахме — с всеки изминал ден усмивката на хората ставаше все по-болезнена.

На петия ден в Биафра не дойде нито доктор Уначуку, нито шофьор, нито придружител.

Чакахме и чакахме на верандата. Появи се Чинуа Ачебе, млад писател. Каза ни, че вече не слушал новини. Не се усмихна. Сякаш слушаше нещо меланхолично и може би красиво, много, много далече.

Имах един негов роман, „Нещата се разпадат“. Подписа ми го.

— Бих ви поканил у дома — каза той. — Но вече нямаме *нищо*.

Мина камион, натоварен с мебели за канцелария. Отстрани на всички камиони бяха написани имена. Името на този беше „Не се гневи бързо“.

— *Трябва* да има някакви новини — настоях аз.

— Новини? — повтори той. Замисли се. След това каза отнесено: — Току-що откриха масов гроб пред стената на затвора.

Обясни ни, че се носели слухове — нигерийците разстреляли много цивилни, докато владеели града. Сега бяха открили гробовете.

— Гробовете — каза Чинуа Ачебе. Намираше гробовете за безинтересни.

— Какво пишеш сега? — попита го Мириам.

— Да пиша? — отвърна той. Беше очевидно, че не пише каквото и да било, че просто чака края. — Погребална песен на ибо.

Ибо беше родният му език.

* * *

Едно изключително красиво момиче на име Розмари Егонсу Езирим дойде и се представи. Каза ни, че работели по проект за превръщане на потоците в рибарници.

— Проектът е замразен временно — каза ни. — Затова пиша стихотворения.

— Всички проекти са замразени временно — добави Чинуа, — така че *всички* пишем стихотворения.

Отби се Ленард Хол, от манчестърския „Гардиан“.

— Знаете ли... — каза той. — Най-близкият паралел с това, което преживяват хората тук сега, са евреите от Варшавското гето.

Беше прав. Евреите от Варшавското гето са знаели, че ще бъдат избити, каквото и да направят, така че са умрели съпротивлявайки се.

Хората от Биафра обясняваха на целия свят, че ще бъдат избити, но светът не се впечатляваше.

— Трудно е да се докаже геноцид — каза Хол. — Ако някой от тях остане жив, значи не е имало геноцид. Ако никой не оцелее, кой тогава ще се оплаче?

До нас приближи някакъв бежанец, потри корема си с едната ръка, протегна другата за милостиня. Вдигна очи към небето.

— Но чоп — казахме му. Това означаваше „няма храна“. Така се казваше на просящите.

След това едно здраво момиченце ни предложи малко мед за три паунда. Както казах, икономиката беше свободно предприемачество до самия край.

Денят беше мързелив.

Попитахме Розмари за голямата кръгла оранжева значка, която носеше. „Дъщери на Биафра — пишеше на нея. — Събудете се! Напред!“ В средата беше нарисувана карабина.

Розмари обясни, че „Дъщерите на Биафра“ помагат на войската по най-различни начини — грижат се за ранените, обучават се в партизанска война.

— Отиваме на предната линия, когато можем — каза ни тя. — Носим на мъжете малки подаръци. Ако не се сражават добре, им се караме и те обещаваат да се сражават по-добре. Казваме им, че ще разберат кога положението наистина е лошо, защото тогава и жените ще отидат в окопите да се бият. Жените са много по-силни и смели от мъжете.

Може би е така.

— Чинуа, какво да ти изпратим, когато се приберем у дома? — попита Ванс.

Чинуа отговори:

— Книги.

— Розмари — обадох се аз. — Къде живееш?

— В едно общежитие недалеч оттук — отвърна тя. — Искате ли да видите стаята ми?

С Ванс отидохме дотам, за да се разгъпчем. По пътя се изненадахме от един корт за скуош, направен от бетонни блокове — несъмнено бе строен по колониално време. Беше превърнат в швейцарско сирене от бронебойни снаряди. Пред вратата видяхме голо момиченце и косата му беше червена. Изглеждаше сънливо и светлината явно дразнеше очите му.

— Здравей, отче — каза то.

Целият град сякаш бе излязъл на разходка — хората се движеха в колони от двете страни на улиците. Движеха се в противоположни посоки, циркулираха из града. Повечето от нас нямаше къде да отидат. Бяхме чисто и просто неспокойният център на точката, наречена Биафра, и тази точка се смаляваше през цялото време.

Минахме покрай ред спретнати къщички. В тях живееха държавни служители. Пред всяка имаше кола — фолксваген, опел, пежо. Бяха частни коли. Имаше предостатъчно бензин, защото бяха построили хитри рафинерии в пущинаците. Нямаше обаче достатъчно акумулатори. Повечето коли в Биафра палеха с бутане.

Пред една от къщичките видяхме опел комби, чиято задница беше пълна с пакети. На покрива бяха завързани легло и бебешка количка. Мъжът проверяваше възлите, а жената го чакаше с бебето на ръце. Заминаваха на семейно пътешествие за никъде.

Бутнахме ги.

Един войник ни козирува и ни се усмихна ослепително.

— Comment са va? — попита ни. Предположи, че сме французи. Хареса ни заради това. Франция беше доставила на Биафра малко оръжие. Като Родезия и Южна Африка. И Израел, подозирам.

— Готови сме да приемем помощ от всеки — каза ни генерал Оджику, — независимо какви са мотивите му да ни я предостави. Вие не бихте ли я приели?

Розмари живееше в стая от общежитие, три на три, заедно с петте си по-малки братя и сестри, които бяха дошли да я видят за Коледните празници. Розмари и седемнайсетгодишната ѝ сестра спяха на леглото. Останалите спяха на рогозки на пода и всички се забавляваха отлично.

Имаше много храна. Имаше около десет килограма грудки до прозореца. Също и четвърт палмово масло, в което да се пържат грудките.

Палмовото масло, между другото, е едно от двете неща, накарали белия човек да колонизира района преди толкова много време. Другото са робите.

Помислете си: роби.

Попитахме сестрата на Розмари колко време ѝ е нужно, за да направи косата си и дали може да се справи без помощник. Имаше около четиринайсет опашчици, които стърчаха от главата ѝ. И не само това — останалата част от главата ѝ беше набраздена с голи ивици, като диаманти, около опашчиците. Главата ѝ беше великолепно комплицирана, като руско великденско яйце.

— О, не... — отговори тя. — Никога не бих се справила сама.

Помагали ѝ роднините, всяка сутрин. Отнемало им час.

Роднини.

Тя беше невинно, хубаво изтърсаче, попаднало в големия град за първи път. Селото ѝ все още не беше превзето. Голямото ѝ, сигурно семейство все още не бе пръснато от ветровете. Там цареше мир и изобилие.

— Мисля, че сигурно сме най-големите късметлии в Биафра — каза тя.

Сестрата на Розмари все още бе запазила бебешките си тлъстини.

Сега, когато пиша, чувам по радиото, че след нахлуването на нигерийските войски е имало много изнасилвания, че една жена, опитала да окаже съпротива, била залята с бензин и подпалена.

Само веднъж плаках за Биафра. Беше три дни, след като се прибрах у дома — в два часа сутринта. Издавах гротескни лаещи звуци в продължение на минута и половина и толкова.

Мириам казва, че все още не е плакала. Тя приема с твърдост реалностите на света.

Ванс също плака поне веднъж — докато все още бяхме в Биафра. Когато малките деца хванаха пръстите му и престанаха да плачат, той се обля в сълзи.

В общежитието на Розмари живееха и ранени войници. Когато излизах от стаята, се препънах в прага на вратата и един ранен войник в коридора ми каза окуражаващо:

— Съжалявам, сър.

Подобен вид учтивост не бях срещал извън Биафра. Винаги, когато направех нещо непохватно или нелепо, винаги се намираше

някой местен, който да ми каже: „Съжалявам, сър“. И съжалявах искрено. Бяха на моя страна, срещу пълната с капани вселена.

Ванс излезе след мен и изпусна капачето на обектива. „Съжалявам, сър“, каза войникът пак.

Попитахме го дали животът на фронта е бил ужасен.

— Да, сър — отговори той. — Човек обаче си припомня, че е храбър войник на Биафра и търпи.

Същата вечер доктор Ифегу Еке, министър на образованието, и жена му дадоха вечеря в наша чест. Двамата бяха женени от четири дни. Той беше защитил докторат в Харвард, тя — в Колумбия. Имаше още петима гости. Всички бяха защитили докторати.

Бяхме в къщичка. Пердетата бяха спуснати. В стаята имаше модерен бюфет, върху който бяха подредени африкански фигурки от дърво. Имаше и огромен стерео грамофон. Бяха пуснали плоча на Монтовани. Една от сиропените мелодии, спомням си, беше „Роден свободен“.

Поднесоха ни канапета. Имаше и по глътка бренди, за да развържем езиците. Менюто включваше още месо от малка местна антилопа. Партито беше ужасно, както са ужасни почти всички партита: всеки говореше за всичко, освен за това, което наистина го тревожи.

Вдясно от мен седеше доктор С. Дж. С. Куки, с докторат от Оксфорд, който беше администратор на провинция Опобо. Беше изтощен. Очите му бяха зачервени. Провинция Опобо беше превзета от нигерийците преди месеци.

Останалите бърбореха здравата, така че започнах да търся в ума си неща, които да насърчат доктор Куки и мен също да побъбрим. Наум ми идваха обаче само най-злокобни и непосредствени реалности. Мина ми през ум да го попитам, например, дали не смята, че една от причините за смъртта на толкова много негови сънародници би могла да е арогантността на интелектуалците на Биафра. Сърбеше ме езикът да го попитам и дали не се проявявам като глупак, след като позволявам да бъда очарован от генерал Оджику. Дали той беше поредният велик лидер, който никога не би се предал и който става все по-свят и по-свят, докато хората му измират?

И се превърнах в бетон и останах циментиран до края на вечерта. Също и доктор Куки.

След вечерята Ванс, Мириам и аз отидохме в стаята на Мириам, за да изпием по чашка. Дизеловият генератор на града беше изключен за през нощта, така че запалихме свещ.

Мириам изкоментира поведението ми по време на вечерята.

— Съжалявам — отвърнах. — Не съм дошъл в Биафра, за да ям канапета.

С какво се хранехме в Биафра? Като гости на правителството, ядяхме месо, сладки картофи и плодове. Чувствахме се зле. Когато казвахме на някой мършав просяк „но чоп“, всъщност имаше достатъчно „чоп“, само че в stomасите ни.

Онази вечер на вратата на Мириам се почука. Влязоха трима мъже. Изненадахме се. Единият от тях беше генерал Филип Ефион, вторият най-забавен човек в Биафра. Със себе си водеше разтреперан от усърдие адютант, който му козируваше по десетина пъти в минута, въпреки че генералът го молеше да не го прави. Третият беше елегантен и спретнат цивилен, с бели панталони, сандали и червена риза. Беше Майк Икензи, пресекретар на генерал Оджику.

Младият генерал беше развълнуван, ироничен, наперен — летеше като хвърчило, понесено от ужасно лошите новини от фронтите. Защо бе дошъл да ни види? Моето предположение: не можеше да каже на своите хора колко лошо е положението в действителност, а трябваше да го каже на някого. Ние бяхме единствените чужденци наоколо.

Говори три часа. Нигерийците бяха пробили отбраната навсякъде. Напредваха и разкъсваха точката Биафра на десетки по-малки. В тези по-малки точки, скрити в пущинаците, бяха десетки хиляди негови съграждани, които не бяха хапвали нищо от две седмици и повече.

Какво бе станало с храбрите войници на Биафра? Бяха се размекнали от глад. Бяха парализирани от взривите. Бяха напуснали дупките си и скитаха.

Генерал Ефион вдигна ръце.

— Всичко свърши! — извика той и се засмя злокобно и съкрушено. — Ако сега Биафра ще се превърне в малка бележка под линия към историята на човечеството, нека тази бележка гласи: „Те опитаха да дадат на света първото модерно правителство в Африка. Провалиха се“. Останалият свят смята, че Нигерия не може да сгреша

— продължи генералът. — Ще ви обеща нещо: Нигерия ще разочарова света толкова горчиво, че ще трябва да се смени цяло поколение, преди светът да се отърси от шока.

Разбира се, не беше прав. На света му е все едно.

Не чухме изстрели до следващия следобед. Точно в пет часа от юг долетяха четири гръмотевици. Бяха сътворени от човек. До нас не долетяха снаряди.

Птиците престанаха да си приказват. Минаха пет минути и пак започнаха.

Правителствените канцеларии бяха празни. Също и къщичките. Чакахме доктор Уначуку, за да ни закара до летище „Ули“ — единственият път назад. Обикновените хора останаха до последния момент — купуваха, продаваха, просеха, правеха си прически един на друг.

Когато чуха оръдията, те също престанаха да разговарят. От верандите си виждахме мнозина от тях. Те не започнаха да говорят отново. Събираха си нещата и ги слагаха на главите си. Излизаха от града пеша, безмълвно. Бягаха от оръдията.

Доктор Уначуку, нашият официален домакин, не идваше и не идваше. В Оуери беше страшно. Сега ние бяхме единствените хора там. Не чухме повече оръдия. Думите им бяха достатъчно предупреждение за мъдрите.

Дизеловият генератор на града все още работеше. Още нещо, което научих — когато един град се предава, може да заблуди врага още малко, като остави лампите да светят.

Доктор Уначуку дойде. Беше припрян и искаше да тръгваме час по-скоро, но се усмихваше и усмихваше. Седеше зад волана на собствения си мерцедес. Задната част беше пълна с кутии и куфари. Върху тях лежеше осемгодишният му син.

* * *

Написах всичко това бързо. Открих, че съм изменил на обещанието си да пиша за величието, а не за жалкото положение на хората от Биафра. Тъгувах за децата силно. Разказах за една жена, залята с бензин.

Що се отнася до величието на нацията: вероятно е истина, че всички нации са велики и дори свещени във времето на смъртта.

Хората от Биафра не бяха воювали никога преди това. Този път воюваха добре. Няма да воюват никога повече.

Никога повече няма да свирят „Финландия“ на старинна маримба.

Мир.

Съседите ми ме питат, какво биха могли да направят за Биафра толкова късно или какво са могли да направят за Биафра по-рано.

Казвам им:

— Нищо. Това беше и е вътрешен въпрос на Нигерия, за което можете само да съжалявате.

Някои се питат дали, за да са в крак, не би трябвало да мразят нигерийците.

Казвам им:

— Не.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.